

EDITURA PARALELA 45

*Editura Paralela 45 este recunoscută de
Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS).*

*Contribuțiile științifice ale celor două autoare
(Mușata Bocoș, Dana Jucan) la realizarea lucrării sunt egale.*

Tehnoredactare și corectură: autoarele
Revizie: Amalia Mărășescu
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Ionuț Broșțianu

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOCOȘ, MUȘATA**

**Teoria și metodologia instruirii, teoria și metodologia evaluării :
repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor / Mușata
Bocoș, Dana Jucan. - Ed. a 4-a. - Pitești : Paralela 45, 2019**

Conține bibliografie

ISBN 978-973-47-3032-2

I. Jucan, Dana

37

Copyright © Editura Paralela 45, 2019

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparelela45.ro

Mușata Bocoș

Dana Jucan

Teoria și metodologia instruirii

Teoria și metodologia evaluării

**Repere și instrumente didactice
pentru formarea profesorilor**

Ediția a IV-a

Editura Paralela 45

CUPRINS

Prefață	7
Foreword	9
PARTEA I TEORIA ȘI METODOLOGIA INSTRUIRII	
Tema nr. 1	
Didactica – știință pedagogică fundamentală.....	11
Tema nr. 2	
Procesul de învățământ.....	31
Tema nr. 3	
Normativitatea didactică	51
Tema nr. 4	
Formele de organizare a procesului de învățământ	65
Tema nr. 5	
Strategiile didactice.....	87
Tema nr. 6	
Proiectarea activității didactice	111
PARTEA A II-A TEORIA ȘI METODOLOGIA EVALUĂRII	
Tema nr. 1	
Semnificații, implicații, operaționalizări ale conceptului de evaluare în câmpul educației.....	129
Tema nr. 2	
Evaluarea didactică - demers continuu, integrat în procesul de predare și învățare. Funcțiile evaluării.....	140

Tema nr. 3	
Ipostaze ale rezultatelor școlare ale elevilor.....	152
Tema nr. 4	
Structura procesului evaluativ la nivel micro.....	161
Tema nr. 5	
Strategii de evaluare a rezultatelor școlare.....	175
Tema nr. 6	
Tipuri de itemi pedagogici	196

Structura algoritmică a operaționalizării temelor:

1. Obiective/ competențe vizate prin studiul temei
2. Termeni și sintagme-cheie
3. Suport teoretic
4. Esențializarea și explicitarea conținutului prin intermediul unor organizatori cognitivi/ scheme
5. Sarcini de reflecție și exerciții aplicative
6. Sugestii pentru luarea notițelor
7. Recomandări bibliografice pentru studiul individual
 - Bibliografie selectivă
 - Bibliografie recomandată pentru aprofundări

PREFAȚĂ

Concepută ca instrument operațional în activitățile de instruire și autoinstruire, lucrarea „*Teoria și metodologia instruirii și Teoria și metodologia evaluării. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*” propune suporturi practic-acționale, metodologice și, deopotrivă, elemente de fundamentare teoretică pentru demersurile de (auto)instruire la disciplinele pedagogice și, totodată, pentru demersurile didactice întreprinse de practicieni.

Adresându-se tuturor celor care urmează programe didactice de formare inițială și continuă, precum și celor care doresc să se perfecționeze și să se autoperfecționeze, lucrarea își propune să genereze și să susțină reflecția și atitudinea activă și critică a cititorului interesat să aprofundeze problematicile specifice „Teoriei și metodologiei instruirii” și „Teoriei și metodologiei evaluării”.

Din dorința de a se asigura caracterul operațional al acestei lucrări, în prezentarea didactică a temelor pedagogice selectate s-a optat pentru o structură algoritmică identică, structură care include:

- a) Obiective/ competențe vizate prin studiul temei
- b) Termeni și sintagme-cheie
- c) Suport teoretic
- d) Esențializarea și explicitarea conținutului prin intermediul unor organizatori cognitivi/ scheme
- e) Sarcini de reflecție și exerciții aplicative
- f) Sugestii pentru luarea notițelor
- g) Recomandări bibliografice pentru studiul individual
 - Bibliografie selectivă
 - Bibliografie recomandată pentru aprofundări.

Multitudinea de prilejuri de reflecție, de aplicare, de exersare și elaborare, adesea creativă, situațiile de învățare problematizate și euristice etc. reunite în secțiunea „Sarcini de reflecție și exerciții aplicative” invită la receptare activă, interactivă și critică, exprimabilă în cadrul cursurilor, seminariilor, dezbaterilor, dar și în activitatea didactică efectivă, în proiectarea și experimentarea propriilor practici pedagogice.

De altfel, și secțiunea intitulată „Esențializarea și explicitarea conținutului prin intermediul unor organizatori cognitivi/ scheme” poate fi valorificată de formatori sau chiar de cursanți ca o sursă importantă pentru analize, comentarii, descrieri, explicații, punere de probleme, problematizări, rezolvări de probleme ș.a.m.d. Această secțiune conține unele reprezentări iconice care ilustrează elemente componente ale secțiunii „Suport teoretic” sau care sunt independente de acesta, devenind, astfel, puncte de plecare în realizarea de reflecții individuale sau colective, problematizări, nuanțări, aprofundări etc.

Nutrim speranța că prin clarificările de ordin conceptual oferite, prin încercările de evidențiere a relațiilor și a interrelațiilor dintre concepte și, cu deosebire, prin maniera reflexivă de interacțiune cu cititorul, îi oferim acestuia o provocare constructivă de organizare și reorganizare, de construcție și reconstrucție a experiențelor de învățare, de cunoaștere și de formare profesională teoretică și practică.

Autoarele

PARTEA I

TEORIA ȘI METODOLOGIA INSTRUIRII

Tema nr. 1

DIDACTICA - ȘTIINȚĂ PEDAGOGICĂ FUNDAMENTALĂ

O Obiective/ competențe vizate prin studiul temei:

O₁ - să definească în manieră operațională conceptele: didactică, didactica generală, didactica școlară, didacticile speciale, didactica clasică, didactica modernă

O₂ - să analizeze principalele repere în evoluția istorică a conceptului de didactică

O₃ - să descrie obiectul de studiu al didacticii, câmpul de acțiune al acesteia și principalele sale ramuri

O₄ - să explice relația de interdependență dintre funcțiile didacticii, respectiv funcția teoretică/ de cunoaștere/ epistemologică, funcția reflexivă și funcția practică/ utilitară/ pragmatică

O₅ - să descrie raporturile dintre didactica generală și științele cu care ea intră în relație, precum și relațiile dintre didactica generală și didacticile speciale

O₆ - să analizeze comparativ didactica tradițională și didactica modernă

O₇ - să explicitizeze direcțiile de dezvoltare ale didacticii contemporane, încadrându-le în paradigmele educaționale contemporane

 Termeni și sintagme-cheie: didactica clasică, didactica modernă, didactica generală, didactica școlară, didacticile specialităților/ didacticile speciale, metodică specialității

 Suport teoretic:

1. Conceptul de „didactică” și evoluția sa istorică

Originea conceptului „didactică” se află în termenii grecești „*didaskein*” (a învăța), „*didaktikos*” (instrucție, instruire), „*didasko*” (învățare, învățământ), „*didaktike*” (arta învățării). Această familie de cuvinte indică faptul că sfera conceptului „didactică” este extrem de cuprinzătoare, ea incluzând tot ceea ce se referă la problematica procesului de predare-învățare, a învățământului, a educației și a formării omului. Cu acest sens, conceptul de „didactică” a fost introdus în circulație, în secolul al XVII-lea, de către celebrul pedagog ceh *Jan Amos Comenius* (1592-1670), prin lucrarea sa „*Didactica Magna*” (Marea Didactică), publicată în anul 1632 în limba cehă și în anul 1657 în limba latină. Această lucrare reprezintă opera fundamentală a lui Comenius și conține teoria sa pedagogică și întregul său sistem de educație.

Atribuindu-i-se conceptului semnificația inițială de artă a predării, el era asimilat cu „arta universală de a-i învăța pe toți totul” („*omnes omnia docendi artificium*”). Comenius considera că a învăța pe altul înseamnă a ști ceva și a face și pe altul să învețe să știe și aceasta repede, plăcut și temeinic și în special cu ajutorul exemplelor, regulilor și aplicațiilor generale sau speciale.

Procesul de cristalizare a unei teorii cuprinzătoare a procesului de învățământ a fost complex și gradual: de la organizarea și conducerea procesului de învățământ prin apel la elemente mistice și speculații, s-a ajuns la concepția lui Comenius, care considera că este vorba despre artă și spontaneitate, apoi la necesitatea observației sistematice, a fundamentării și explicării științifice a acestui proces complex.

Opera pedagogică a lui Comenius a constituit primul mare sistem de educație, a fost deschizătoare de drumuri și se constituie într-o doctrină pedagogică care își păstrează, în mare parte, și astăzi actualitatea; secolul XVII s-a mai numit în pedagogie „secolul didacticii”, iar Comenius a fost supranumit „Galilei al educației” și „Bacon al educației”.

PARTEA A II-A

TEORIA ȘI METODOLOGIA EVALUĂRII

Tema nr. 1

SEMNIFICAȚII, IMPLICAȚII, OPERAȚIONALIZĂRI ALE CONCEPTULUI DE EVALUARE ÎN CÂMPUL EDUCAȚIEI

O Obiective/ competențe vizate prin studiul temei:

O₁ - să definească operațional conceptele: evaluare didactică, evaluare la nivel macro, evaluare la nivel micro, feedback global, feedback secvențial, evaluare formativă, evaluare formatoare, autoevaluare

O₂ - să stabilească locul procesului de evaluare în ansamblul activității didactice

O₃ - să diferențieze caracteristicile evaluării la nivel macro și la nivel micro, identificând elemente comune și diferențiatore

O₄ - să analizeze rolul feedback-ului în cadrul evaluării la nivel macro și la nivel micro și, implicit, relația dintre ele

O₅ - să explicitizeze scopul realizării procesului evaluativ la micronivel, atât pentru elev, cât și pentru cadrul didactic

O₆ - să operaționalizeze noile achiziții ale didacticii moderne în domeniul evaluării didactice, cu accent pe nivelul micropedagogic

O₇ - să argumenteze rolul important al evaluării în activitatea didactică, în viziune sistemică

 Termeni și sintagme-cheie: evaluare didactică, evaluare la nivel macro, evaluare la nivel micro, feedback global, feedback secvențial, evaluare formativă, evaluare formatoare, autoevaluare

Suport teoretic:

1. Definiție

Evaluarea reprezintă, alături de predare și învățare, o componentă a procesului de învățământ, deoarece orice act educațional implică, în mod direct sau indirect, sistematic sau nesistematic, evaluarea.

Semnificația cuprinzătoare a evaluării este aceea de act psihopedagogic complex de stabilire a relevanței și a valorii unor prestații, performanțe, comportamente, procese etc., prin raportarea acestora la un sistem de indicatori de performanță, respectiv criterii și standarde prestabilite.

Evaluarea este considerată în didactica modernă o activitate complexă, etapizată, desfășurată în timp, cu caracter dinamic și flexibil, orientată de scopuri și obiective bine delimitate.

La nivel de macrosistem, evaluarea reprezintă un subsistem al procesului de învățământ, prin care se măsoară și se apreciază eficiența acestuia, respectiv nivelul de atingere a finalităților educaționale. La acest nivel, evaluarea își exercită funcția de *feedback global, sistemic* și furnizează informații utile pentru stabilirea eficienței procesului și sistemului de învățământ și pentru fundamentarea deciziilor de politică educațională.

La nivelul micro, al activităților instructiv-educative concrete, evaluarea are ca scop cunoașterea randamentului școlar, respectiv a raportului dintre performanțele realizate și demonstrate de elevi și performanțele anticipate și proiectate de cadrul didactic. Și la acest nivel, evaluarea și autoevaluarea își exercită funcția de *feedback secvențial*, oferind factorilor binomului educațional informații necesare în realizarea procesului de reglare și ameliorare a demersului didactic. Acest ultim nivel, fiind legat nemijlocit de pedagogia învățării și autoînvățării, este cel care interesează teoria și practica instruirii și autoinstruirii; de aceea, considerațiile noastre următoare, îl vor viza aproape în exclusivitate.